

Врсте речи

Све речи можемо поделити у две групе на: **променљиве** и **непроменљиве**.

Променљиве врсте речи

Мењају свој облик.

Променљиве речи су: **именице, заменице, придеви, бројеви и глаголи**.

Именице, заменице, придеви и бројеви су именске речи зато што имају заједничке особине:

- Род (природни или граматички): мушки, женски, средњи
- Број: једину и множину
- Падеж

Промена именских речи по падежима зове се деклинација.

Глаголи имају:

- Лице: прво – које говори, друго – коме се говори, треће – неприсутно лице тј. лице о коме се говори
- Време: садашњост, прошлост, будућност (презент, аорист, перфекат, имперфекат, плусквамперфекат, футур I)
- Начин: императив, потенцијал, футур II
- Глаголски вид: свршени, несвршени
- Глаголски род: прелазни, непрелазни, повратни
- Граматички род: мушки, женски род
- Граматички број: једнина, множина

Промена глагола зове се конјугација.

Именице

Именице су променљиве речи које означавају бића, предмете, материју и појаве.

Род именица

Именице имају три рода: мушки, женски и средњи.

Број именица

Када заједничка именица означава једно биће или један предмет, она је у једнини, а када означава више бића или предмета, она је у множини.

Промена именица

Именице се мењају по падежима у једнини и множини. Падежи су различити облици именице којима се означавају односи у које именица ступа са глаголом или са другом именицом. За обележавање тих односа у српском језику има седам падежа.

Врсте именица

Именице према значењу можемо поделити на: **властите, заједничке, збирне, pluralia tantum, градивне, апстрактне, глаголске и бројне.**

Властите именице су посебна имена појединих бића и предмета:

- имена људи
- имена животиња
- географска имена
- имена небеских тела

Ове именице најчешће немају множину јер именују поједина бића или предмете као јединке. Понекад могу да се користе у множини, али то су изузеци, као нпр. Мораве (Западна и Јужна). Властите именице се увек пишу великим словом.

Заједничке именице су називи бића, предмета или појава са заједничким особинама. Ове именице имају и једнину и множину. Множина може бити правилна: цвет - цветови или неправилна (суплетивна) - гради се од другачије основе: човек - људи.

Збирне именице означавају скуп, мноштво бића или предмета исте врсте који се схватају као једна целина: лишће, грање, јагњад, телад. Ове именице имају граматички облик једнине, а означавају множину.

Pluralia tantum имају само облик множине и њиме означавају појединачне појмове.

Градивне именице означавају неку материју или грађу, и у најмањој и у највећој количини. Градивне именице обликом једнине означавају сваку количину материје па због тога немају облике множине. Именица вода је у облику једнине и када означава кап воде и сву воду у мору. Само онда када означавају различите врсте исте материје градивне именице се употребљавају у облицима множине нпр. Постоје киселе и базне соли. Воде су надошле.

Апстрактне именице означавају апстрактне појаве, нешто неопипљиво, невидљиво, нешто што се замишља или осећа.

Глаголске именице означавају радњу, стање или збивање.

Бројне именице означавају број мушких особа, називе оцена, цифара и бројеве.

Заменице

Заменице су речи које упућују на бића, ствари и особине.

Заменице могу бити: **именичке и придевске**.

Именичке заменице су као и именице самосталне речи. Оне у реченици имају функцију субјекта или објекта. Деле се на **личне и неличне**.

Личне заменице

1. ја	1. ми
2. ти	2. ви
3. он, она, оно	3. они, оне, она

Лична заменица за свако лице (повратна заменица) себе, се. Нема номинатив, не разликује родове и упућује на појам означен субјектом.

Н. -	В. -
Г. себе	И. собом
Д. себи	Л. о себи
А. себе, се	

Неличне заменице не разликују лица. Имају по један облик који се употребљава за сва три рода и оба броја.

Неличне заменице могу бити:

- **упитне заменице за лица и ствари** ко, шта (што)
- **неодређене** неко, нешто
- **одричне** нико, ништа
- **опште** свако, свашта

Придевске заменице имају функцију атрибута или именског дела предиката и зато нису самосталне речи. Као и придеви, слажу се са именицом у роду, броју и падежу.

Придевске заменице деле се на: **присвојне, показне, упитно-односне, неодређене, одричне и опште**.

Присвојне (посесивне) означавају припадање првом, другом и трећем лицу (мој, твој, његов), односно сваком лицу (свој).

Присвојна заменица за свако лице свој-а-е означава припадност појму који је означен субјектом.

Показне заменице упућују на:

- лица и предмете
овај, ова, ово, ови, ове, ова
тај, та, то, ти, те, та
онај, она, оно, они, оне, она
- особине
  - каквоћу
овакав, оваква, овакво, овакви, овакве, оваква
такав, таква, такво, такви, такве, таква
онакав, онаква, онакво, онакви, онакве, онаква
  - количину
оволики, оволика, оволико, оволики, оволике, оволика
толики, толика, толико, толики, толике, толика
онолики, онолика, онолико, онолики, онолике, онолика

Упитно-односне заменице се употребљавају у упитним и у односним реченицама.
Који, чији, какав, колики

Неодређене заменице упућују на неодређене појмове. Неки, нечији..

Одричне заменице упућују на одрицање именичког појма (који одређују) никакав, ничији...

Опште или одређене заменице упућују на сва бића или предмете на које се помишља. Свакакав, свачији...

Придеви

Придеви су речи које означавају особину појма означеног именицом уз коју стоји. Имају облике за сва три рода, имају једнину и множину, одређени и неодређени вид, могу да се пореде (компарирају) и мењају се по падежима. Род, број и падеж добија се од именице уз коју стоји. Та појава се зове конгруенција.

Род придева

Придеви имају облике за мушки, женски и средњи род. Род придева зависи од именице уз коју стоји.

Број придева

Придеви имају облике за једнину и множину. Број и род добијају од именице уз коју стоје.

Промена придева

Придеви се мењају по падежима. Они су несамосталне речи па су зато у истом падежу као и именице уз коју стоје.

Врсте придева

Придеви по свом значењу могу бити: **описни, присвојни, градивни, временски и месни.**

Описни придеви означавају какав је именички појам.

Присвојни придеви означавају коме (чему) припада именички појам. Присвојни придеви који су настали од властитих имена, а завршавају се на -ов, -ев, -ин пишу се великим словом, а они који се завршавају на -ски, -чки, -шки пишу се малим словом.

Градивни придеви означавају од чега је нешто начињено, односно од које је материје је појам уз који стоји.

Временски придеви означавају на које се време односи појам означен именицом уз коју стоји.

Месни придеви означавају на које се место односи појам означен именицом уз коју стоји.

Вид придева

Придеви имају: **одређени и неодређени вид.**

Одређени (дужи) завршава се наставком –и у номинативу једнине мушког рода. Њоме се казује особина познатог, већ споменутог бића, предмета или појма.

Неодређени (краћи) нема наставка –и у номинативу једнине мушког рода. Њиме се казује особина непознатог, први пут поменутог бића, предмета или појма.

Поређење (компарација)

Поређење придева је исказивање различитог степена заступљености неке особине помоћу различитих облика.

Постоје три степена поређења: **позитив, компаратив и суперлатив.**

Позитив је основни облик придева.

Компаратив је први степен поређења, којим се изражава да биће, ствар или појава поседује неку особину у већој мери него друго биће, ствар или појава. Гради се кад се на основу придева додају наставци: ји, ији, ши.

Пореде се само описни придеви.

Суперлатив је други степен поређења, којим се изражава да је нека особина заступљена у највећој могућој мери. Гради се додавањем префикса –нај испред облика компаратива.

Неправилно се пореде придеви добар, зао, мали и велики.

Добар бољи, најбољи

Зао, гори, најгори

Велик, већи, највећи

Бројеви

Бројеви означавају колико тачно има нечега што је означено именицом уз коју стоје.

Бројеви се деле на: **основне, редне и збирне.**

Основни бројеви казују колико има тачно бића или ствари. Бројеви један, два, три и четири су променљиви, мењају се по падежима. Бројеви од пет па надаље су непроменљиви.

Редни бројеви означавају које је по реду нешто или неко.

Збирни бројеви означавају тачан број појмова у одређеном збиру.

Глаголи

Глаголи су речи које означавају неку радњу, стање или збивање. Мењају се по лицима, имају једину и множину.

Глаголи према трајању радње – вид глагола

- **Несвршени** глаголи означавају радњу која траје неко време.
- **Свршени** су они глаголи чија радња је завршена.

Глаголи према предмету радње – род глагола

- **Прелазни** су они глаголи који се допуњују правим објектом.
- **Непрелазни** су они глаголи уз које не може да стоји објекат.
- **Повратни** су они глаголи који уз себе имају повратну заменицу се.

Непроменљиве врсте речи

Не мењају свој облик.

Непроменљиве речи су: **прилози, предлози, узвици, везници, речце.**

Могу се поредити прилози који су настали од описних придева. Најчешће се пореде прилози за начин.

Прилози

Стоје обично уз глаголе и казују место, време, начин, узрок или количину вршења радње. Могу стајати и уз придеве (веома леп, сувише досадан), друге прилоге (врло радо, веома успешно) и именице (много деце, мало соли). Прилози су непроменљиве речи, али неки од њих могу да се пореде (компарирају). То су најчешће прилози за начин који имају исти облик као и средњи род придева: лепо пева, лепше пева, најлепше пева.

Прилози се деле на прилоге:

- **место:** овде, онде, лево, десно
- **време:** одмах, данас, јуче, сутра
- **начин:** споро, лако, брзо, лепо
- **количина:** мало, много, доста, пуно
- **узрок:** зато, стога

Предлози

Показују односе између предмета и појава. Стоје испред именица и заменица које се налазе у одређеном падежу. Могу да означавају просторне, временске, узрочне и разне друге односе.

Под, код, у, на, о, по, низ, уз, са...

Узвици

Узвици су речи које означавају нагла и јака осећања или расположења, опонашају звукове из природе, оглашавање животиња и повике којима се маме или терају животиње. Иза узвика се у писању обично ставља запета или узвичник.

Јао, ух, ај, дум, трас, ура, шиц, пис, иш...

Везници

Везници су речи помоћу којих повезујемо речи и реченице.

Везници могу бити:

- **Напоредни:**
- **Саставни:** и, па, те, ни, нити
- **Раставни:** или
- **Супротни:** а, али, но, него, већ
- **Зависни:** да, јер, ако, иако, мада, чим, док, уколико

Речце

Речце су речи којима се исказује лични став, гледиште, убеђење или расположење лица које говори према ономе о чему се говори.

Речце могу бити:

- **потврдне:** да, заиста, наравно...
- **одричне:** не, нипошто, никако
- **упитне:** да ли, ли, зар
- **показне:** ево, ето, ено
- **супротне:** међутим, пак
- **за сумњу и претпоставку:** можда, ваљда, вероватно
- **за посебно истицање:** баш, управо, бар, пак, само, једино, чак
- **за наређивање:** хајде, нека
- **за закључивање:** дакле, према томе